

Світове господарство і міжнародні економічні відносини

УДК 343.37:341.4

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17706586>

Особливості боротьби з відмиванням грошей: міжнародний досвід

Миненко Сергій Володимирович,

доктор філософії з економіки, старший викладач кафедри економічної
кібернетики, Сумський державний університет, м. Суми, Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-3998-9031>

Кульбачний Роман Віталійович,

здобувач вищої освіти третього рівня, Сумський державний університет, м.
Суми, Україна, <https://orcid.org/0009-0001-2430-5226>

Касьяненко Тетяна Вячеславівна,

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансових технологій і
підприємництва, Сумський державний університет, м. Суми, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-3595-669X>

Борозенець Дмитро Сергійович,

здобувач вищої освіти третього рівня, Сумський державний університет, м.
Суми, Україна, <https://orcid.org/0009-0007-5643-8019>

Прийнято: 06.11.2025 | Опубліковано: 24.11.2025

***Анотація:** У сучасному глобалізованому світі проблема відмивання грошей набуває особливої актуальності та вимагає консолідованих міжнародних зусиль для її вирішення. Дослідження міжнародного досвіду боротьби з відмиванням грошей виявляє ключову роль міжнародних*

організацій у формуванні ефективної системи протидії цьому явищу. Організація Об'єднаних Націй заклала фундаментальну правову основу через систему конвенцій та резолюцій, тоді як FATF розробила міжнародні стандарти та рекомендації, які стали базовими для національних систем протидії. Важливу роль відіграють також ОЕСР, що координує міжнародні зусилля, та Банк міжнародних розрахунків, який сприяє впровадженню механізмів контролю в банківському секторі.

Досвід європейських країн демонструє ефективність комплексного підходу до вирішення цієї проблеми. Франція створила потужну систему фінансової розвідки, Німеччина запровадила суворі вимоги до ідентифікації клієнтів та моніторингу операцій, а Австрія розробила дієві механізми взаємодії між приватним та державним секторами.

На основі міжнародного досвіду для України запропоновано кілька ключових напрямів удосконалення державної політики. Серед них: посилення інституційної спроможності через створення єдиної інформаційної системи та підвищення кваліфікації фахівців; гармонізація законодавства з міжнародними стандартами; розвиток міжнародного співробітництва; покращення взаємодії з приватним сектором та впровадження превентивних заходів. Особлива увага приділяється необхідності впровадження ризик-орієнтованого підходу в систему фінансового моніторингу та розвитку механізмів оперативного реагування на міжнародні запити.

Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню ефективності української системи протидії відмиванню грошей та її наближенню до провідних міжнародних стандартів. Це дозволить створити більш надійні бар'єри для злочинних фінансових потоків та зміцнити позиції України у глобальній системі протидії відмиванню коштів.

Важливо зазначити, що успішна імплементація міжнародного досвіду потребує системного підходу та послідовності дій на всіх рівнях державного управління.

Результати можуть бути використані для вдосконалення політики фінансового моніторингу в Україні та її узгодження зі стандартами FATF та ОЕСР.

Ключові слова: відмивання грошей, легалізація доходів, міжнародний досвід, фінансовий моніторинг, FATF, протидія відмиванню коштів, міжнародне співробітництво, фінансові розслідування, підозрілі операції, регуляторна політика, AML-комплаєнс, фінансова безпека.

Features of combating money laundering: international experience

Serhii Mynenko,

PhD, Senior Lecturer, Department of Economic Cybernetics, Sumy State University, Sumy, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-3998-9031>

Roman Kulbachnyi,

PhD Student, Sumy State University, Sumy, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0001-2430-5226>

Tetiana Kasianenko,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Financial Technologies and Entrepreneurship, Sumy State University, Sumy, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-3595-669X>

Dmytro Borozenets,

PhD Student, Sumy State University, Sumy, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0007-5643-8019>

Abstract: *In today's globalized world, the problem of money laundering is becoming particularly urgent and requires consolidated international efforts to address it. A study of international experience in combating money laundering reveals the key role of international organizations in forming an effective system for countering this phenomenon. The United Nations has laid the fundamental legal basis through a system of conventions and resolutions, while the FATF has developed international standards and recommendations that have become the basis for national countermeasure systems. The OECD, which coordinates international efforts, and the Bank for International Settlements, which promotes the implementation of control mechanisms in the banking sector, also play an important role.*

The experience of European countries demonstrates the effectiveness of an integrated approach to solving this problem. France has created a powerful financial intelligence system, Germany has introduced strict requirements for customer identification and monitoring of transactions, and Austria has developed effective mechanisms for interaction between the private and public sectors.

Based on international experience, several key areas for improving state policy are proposed for Ukraine. Among them: strengthening institutional capacity through the creation of a unified information system and advanced training of specialists; harmonization of legislation with international standards; development of international cooperation; improvement of interaction with the private sector and implementation of preventive measures. Particular attention is paid to the need to introduce a risk-based approach to the financial monitoring system and the development of mechanisms for rapid response to international requests.

The implementation of the proposed measures will contribute to increasing the efficiency of the Ukrainian system for combating money laundering and bringing it closer to leading international standards. This will allow creating more reliable

barriers to criminal financial flows and strengthening Ukraine's position in the global system for combating money laundering.

It is important to note that the successful implementation of international experience requires a systematic approach and consistency of actions at all levels of public administration.

The results can be used to improve financial monitoring policy in Ukraine and bring it into line with FATF and OECD standards.

Keywords: *money laundering, legalization of income, international experience, financial monitoring, FATF, anti-money laundering, international cooperation, financial investigations, suspicious transactions, regulatory policy, AML-compliance, financial security.*

Постановка проблеми. Проблема відмивання грошей у сучасному світі становить серйозну загрозу для глобальної фінансової системи та економічної безпеки держав. За оцінками Nasdaq та Verafin, у 2024 році розмір легалізованих коштів у світовій фінансовій системі міг становити близько 3,1 трлн. дол. США [1]. З розвитком цифрових технологій та посиленням глобалізаційних процесів схеми легалізації незаконних доходів стають все більш складними та витонченими, що вимагає постійного вдосконалення методів протидії цьому явищу. Міжнародна спільнота докладає значних зусиль для створення ефективної системи боротьби з відмиванням грошей, розробляючи нові стандарти та механізми контролю. Особливу роль у цьому процесі відіграють міжнародні організації, які формують глобальну політику протидії відмиванню коштів та координують зусилля різних країн. Вивчення міжнародного досвіду боротьби з відмиванням грошей є надзвичайно важливим для України, яка прагне побудувати ефективну систему фінансового моніторингу та зміцнити свої позиції у світовому фінансовому просторі. Аналіз кращих світових практик дозволяє визначити найбільш дієві

інструменти та механізми протидії цьому негативному явищу. Актуальність дослідження міжнародного досвіду боротьби з відмиванням грошей зумовлена необхідністю адаптації української системи фінансового моніторингу до сучасних викликів та загроз. У роботі узагальнено міжнародний досвід і запропоновано практичну модель адаптації FATF-рекомендацій в українське законодавство з урахуванням цифрових ризиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблематики протидії відмиванню коштів та легалізації злочинних доходів представлене у працях багатьох науковців. О.І. Барановський у своїй монографії комплексно аналізує природу цього явища та пропонує системні підходи до його запобігання. Міжнародний досвід боротьби з відмиванням грошей досліджується в роботах О. Кулініча [2], В.В. Коваленка, С.О. Дмитрова та А.В. Єжова [3]. Інституційні механізми протидії розглядають С.Б. Єгоричева [4] та Н.В. Москаленко [5], зосереджуючись на банківському секторі та світовому досвіді, а Є.Ю. Мордань, А.Г. Бухтіарова та Я.І. Кравченко [6] детальніше аналізують міжнародний досвід боротьби з нелегальними схемами у фінансовому секторі. Колективна праця під редакцією О.Є. Користіна [7] охоплює міжнародні стандарти та різні аспекти протидії відмиванню коштів. Сучасні дослідження представлені роботами Д.І. Сироти, Ю.С. Метки та А.С. Мещурова [8], які аналізують перспективи міжнародного співробітництва України у цій сфері. Базові стандарти запобігання використанню фінансової системи для відмивання коштів встановлює Директива Європейського Парламенту та Ради №2005/60/ЄС.

Серед іноземних вчених питанням протидії легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом цікавились П.М. Гілмор з працею про пошук нових підходів у протидії легалізації незаконних доходів [9]. П. Гербрандс, Б. Ангер, М. Гетзнер та Й. Ферверда досліджували ефективність впливу політик протидії легалізації незаконних доходів [10]. Г. Янг, С. Лю та Б. Лі розглядали

можливість протидії легалізації незаконних доходів через інтелектуальні алгоритми [11], а В. Бі, Т.К. Трін та Ш. Фан зосереджувались в дослідженнях на виявленні патернів легалізації незаконних доходів на основі алгоритмів машинного навчання [12].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Основною метою дослідження є комплексний аналіз міжнародного досвіду боротьби з відмиванням грошей та визначення можливостей його адаптації до українських реалій.

Методи дослідження. У процесі дослідження особливостей боротьби з відмиванням грошей використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Системний підхід застосовано для цілісного аналізу міжнародної системи протидії відмиванню коштів. Метод аналізу та синтезу використано для вивчення складових елементів системи протидії легалізації злочинних доходів. Статистичний метод застосовано при оцінці ефективності заходів боротьби з відмиванням грошей у різних країнах. Порівняльно-правовий метод дозволив виявити особливості національних систем фінансового моніторингу різних країн. За допомогою історичного методу досліджено еволюцію міжнародних механізмів боротьби з відмиванням грошей. Формально-логічний метод дозволив сформулювати висновки та рекомендації щодо вдосконалення української системи протидії відмиванню коштів.

Емпіричною базою дослідження стали звіти Державної служби фінансового моніторингу України, аналітичні звіти аудиторської компанії PricewaterhouseCoopers (PwC) та фондової біржі Nasdaq, дані OECD та FATF.

Результати. Термін «відмивання грошей» має цікаве історичне походження, пов'язане з діяльністю американських злочинних угруповань періоду «сухого закону» 1920-1930-х років. Щоб приховати величезні прибутки від нелегального продажу, злочинці використовували мережу

власних алкогольних пралень як прикриття. Вони декларували незаконні доходи як прибуток від прання білизни, хоча реальний дохід від такого бізнесу не міг досягти подібних сум. Саме звідси слідувати англійський термін «відмивання грошей» - буквально «прання грошей».

У кінці 60-х років минулого століття з'явився новий підхід до вивчення злочинності з економічної точки зору. В рамках неоінституціоналізму сформувалась економічна теорія злочинності, яка включала окремий напрям дослідження організованої злочинності. Дослідження показують, що організована злочинність розвивається як економічне явище, суть якого полягає в створенні нелегальних економічних схем із залученням спеціалістів фінансового ринку та професіоналів з різних галузей економіки [1]. Згідно з Директивою 2005/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 2005 року, легалізація (відмивання) коштів включає такі умисні дії: конвертація чи передача майна кримінального походження для приховування його незаконного джерела; маскування справжньої природи, походження, місцезнаходження та руху майна, отриманого злочинним шляхом; набуття та використання майна, завідомо отриманого від кримінальної діяльності; а також будь-яка співучасть, сприяння чи консультування щодо вказаних дій [7]. Методи відмивання нелегальних коштів можуть бути різноманітними та залежать від конкретних обставин, але цей процес зазвичай включає певні етапи реалізації [12]: 1) розміщення: кошти вносяться до фінансової системи; 2) розшарування: кримінальні фонди відокремлюються від джерела зазвичай через серію трансакцій, які можуть включати реальні або підроблені покупки та продаж товарів та майна, інвестиційні інструменти або прості міжнародні банківські перекази; 3) інтеграція: чисті фонди входять до законної економіки та «реінвестовані» різними способами, наприклад шляхом придбання нерухомості та інших інвестиційних коштів.

У системі протидії відмиванню коштів ООН відіграє провідну роль. В її структурі функціонують спеціалізовані підрозділи з ПВК/ФТ, серед яких ключовим є Управління ООН з наркотиків і злочинності. У 1998 році була започаткована Міжнародна програма протидії відмиванню грошей (GPML), в рамках якої розроблено Глобальну програму ООН з боротьби з відмиванням коштів [14, с. 15].

В Україні імplementовано ключові міжнародні акти щодо протидії відмиванню коштів: Конвенції Ради Європи та ООН про конфіскацію злочинних доходів, боротьбу з наркотиками та транснаціональною злочинністю. Їх положення інтегровано в національне законодавство з відповідними методичними рекомендаціями. Провідною міжурядовою організацією у цій сфері є FATF (Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей), заснована в Парижі на саміті G7 у 1989 році. FATF розробила ключові міжнародні рекомендації щодо протидії відмиванню коштів, які включають: встановлення переліку правопорушень з легалізації доходів; визначення фінансових установ, що мають контролювати підозрілі операції; регламентацію процедури екстрадиції підозрюваних; чітке законодавче визначення поняття легалізації незаконних доходів для уникнення подвійного тлумачення [3, с. 75]. Міжнародні стандарти FATF охоплюють протидію легалізації доходів від податкових порушень та корупції, вимагають прозорості фінансових операцій, встановлення реальних власників юридичних осіб, посилену ідентифікацію клієнтів та застосування ризик-орієнтованого підходу при моніторингу операцій [4, с. 115].

FATF координує свою діяльність з провідними міжнародними організаціями, включаючи ООН, Світовий банк, Раду Європи, МВФ та інші. Організація має три робочі групи, що займаються: аналізом схем відмивання коштів, правовими питаннями та розробкою рекомендацій з ПВК/ФТ [3]. Основні напрями діяльності FATF включають: розробку рекомендацій щодо

протидії відмиванню коштів; аналіз відповідності національних законодавств та практик сучасним вимогам у цій сфері; організацію та регулярне проведення симпозіумів, семінарів і конференцій з питань законодавства та фінансів; створення регіональних організацій, спрямованих на виконання подібних завдань. Щороку FATF складає «чорний список» країн, які не вживають достатніх заходів для боротьби з легалізацією незаконних доходів і не розвивають відповідну законодавчу базу. Хоча рекомендації FATF не мають юридичної сили, їхній вплив на розвиток системи протидії відмиванню коштів є значним і не варто його недооцінювати. Рекомендації FATF ефективні завдяки тому, що більшість країн дотримується встановлених норм і підкоряється санкціям, накладеним на держави, які їх ігнорують. Законодавство багатьох розвинених країн дозволяє блокувати кошти на кореспондентських рахунках іноземних банків і застосовувати інші економічні та адміністративні заходи. FATF рекомендує банківським установам приділяти особливу увагу складним, масштабним операціям та угодам з незвичною структурою, які не мають очевидного економічного змісту чи законної мети, оскільки саме такі операції часто використовуються на початковому етапі легалізації незаконних доходів.

Щодо діяльності Інтерполу, організація на сьогодні об'єднує 181 країну, будучи другою за кількістю учасників міжнародною організацією після ООН. Інтерпол зосереджується на таких завданнях: зменшення міжнародної організованої злочинності через координацію розслідувань на національному та глобальному рівнях; посилення співпраці між країнами шляхом активного обміну інформацією; уніфікація методів, які використовують правоохоронні органи для збору, аналізу, зберігання і використання доказової бази про злочини [4, с. 65].

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) відіграє важливу роль у сучасній світовій економіці. До складу ОЕСР входять 35 країн,

більшість з яких є членами Європейського Союзу. Значну роль у роботі організації виконує також Європейська Комісія, яка представляє ЄС. ОЕСР проводить масштабну аналітичну роботу, розробляє рекомендації для країн-учасниць і виступає платформою для багатосторонніх переговорів з економічних питань.

Важливий напрям діяльності ОЕСР – це боротьба з відмиванням незаконних доходів, ухиленням від сплати податків, хабарництвом і корупцією. Організація розробила рекомендації та механізми, спрямовані на скорочення практики створення зон з пільговим податковим режимом у деяких державах. До організацій, які займаються протидією відмиванню доходів, належать регіональні аналоги FATF. Серед них: Азіатсько-Тихоокеанська група з боротьби з відмиванням коштів; Карибська група з розробки фінансових заходів протидії відмиванню грошей; Група з боротьби з відмиванням доходів у Східній і Південній Африці; Євразійська група з протидії легалізації незаконних доходів і фінансуванню тероризму; а також Комітет експертів Ради Європи з оцінки ефективності заходів у сфері боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму [3, с. 194].

У сфері протидії відмиванню доходів і фінансуванню тероризму варто згадати й інші міжнародні організації. Зокрема, Банк міжнародних розрахунків (БМР) є спеціалізованою фінансовою міжнародною установою, яка сприяє співпраці між центральними банками та полегшує здійснення міжнародних розрахунків. Крім того, БМР виступає центром для проведення економічних і монетарних досліджень. Його заснування ініціювали центральні банки провідних торговельних держав [5].

Узагальнити систему міжнародних організацій, залучених до протидії легалізації незаконних доходів доцільно у вигляді схеми (рисунок 1).

Організація	Роль
FATF (Financial Action Task Force) - Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей.	Розробляє стандарти та оцінює відповідність країн вимогам у сфері протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму
Міжнародний валютний фонд	Підтримує країни у впровадженні фінансових стандартів FATF, проводить оцінки ризиків, надає технічну допомогу та аналітичні звіти щодо впливу відмивання грошей на економіку
Світовий банк	Допомагає країнам створювати ефективні системи фінансового моніторингу, проводить навчання та розробляє інструменти для запобігання відмиванню доходів
Egmont Group (Егмонтська група фінансової розвідки)	Об'єднує понад 160 національних підрозділів фінансової розвідки (FIU) та забезпечує обмін інформацією між країнами про підозрілі фінансові операції
UNODC (Управління ООН з наркотиків і злочинності)	Розробляє міжнародно-правові інструменти, підтримує держави у розслідуванні фінансових злочинів і створенні національних стратегій
Європейський Союз	Приймає директиви ЄС з боротьби з відмиванням коштів (AML Directives), які є обов'язковими для держав-членів та створює Європейське агентство з боротьби з відмиванням коштів
Інтерпол (Interpol - International Criminal Police Organization)	Координує міжнародне співробітництво правоохоронних органів у розслідуванні фінансових злочинів, зокрема відмивання коштів і фінансування тероризму
Організація економічного співробітництва та розвитку	Розробляє міжнародні стандарти фінансової прозорості та боротьби з ухиленням від оподаткування, що тісно пов'язано з відмиванням коштів
Банк міжнародних розрахунків	Розробляє вимоги до управління ризиками та комплаєнсу, включаючи AML/CFT стандарти у банківській сфері

Рисунок 1 – Система міжнародних організацій, залучених до протидії легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом

Розглянемо дане питання та прикладі деяких європейських країн, а саме У Франції запобігання відмиванню грошей регулюється на двох рівнях: загальним банківським законодавством, закріпленим у Монетарному і фінансовому кодексі, та кримінальним правом, викладеним у Кримінальному кодексі. Відмивання грошей визначено як злочин у статтях 324-1–324-9 Кримінального кодексу. Санкції включають позбавлення волі на п'ять років і штраф у розмірі 375 000 євро, які можуть подвоюватися за обтяжуючих обставин, таких як скоєння злочину в межах професійної діяльності чи організованою групою. Кодекс також передбачає підвищені штрафи до половини відмитих активів та покарання для юридичних осіб. Додаткові санкції для фізичних осіб можуть включати заборону професійної діяльності, позбавлення ліцензії чи громадянських прав, а також обмеження на проживання чи виїзд. У порівнянні з іншими країнами ЄС, французькі кримінально-правові норми є детальними та ефективно спрямованими на стримування відмивання коштів.

Німеччина має один із найрозвинутіших правових механізмів протидії економічній злочинності. Її законодавство щодо боротьби з легалізацією злочинних доходів формується під впливом міжнародних норм і підходів Європейського Співтовариства. Німеччина є учасником Віденської конвенції ООН 1988 року та Конвенції Ради Європи 1990 року, на основі яких розроблено її антилегалізаційне законодавство.

Особливістю німецького права є більш суворі норми, ніж ті, що передбачені міжнародними актами. Відповідно до § 261 Кримінального кодексу за відмивання грошей передбачено штраф, позбавлення волі та репатріацію незаконних активів. Злочин визначається через предикатний злочин, а предметом можуть бути будь-які активи (гроші, цінні папери, нерухомість тощо). До предикатних злочинів відносять торгівлю людьми, незаконний обіг наркотиків, страхове шахрайство, підробку грошей та інші.

Законодавство постійно вдосконалювалося через ухвалення низки законів, зокрема: «Про поліпшення боротьби з організованою злочинністю» (1998); «Про поліпшення боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму» (2002); «Про підтримку боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму» (2008), який сформував нову базу для підвищення прозорості фінансових операцій та оцінки ризиків.

Ці закони визначають перелік зобов'язаних суб'єктів, таких як банки, страхові компанії, юристи, аудитори, агенти з нерухомості, гральний бізнес та інші. Їх обов'язки включають: правила перевірки клієнтів; ведення облікової документації; внутрішні заходи безпеки; звітність про підозрілі операції [7].

Банківське законодавство Австрії має низку унікальних особливостей. Зокрема, ця країна залишається єдиною в Європейському Співтоваристві, де досі діє принцип абсолютної банківської таємниці. З 1988 року цей принцип закріплений на конституційному рівні, а його порушення розглядається як кримінальний злочин. Розкриття інформації про рахунки, клієнтів чи фінансові операції правоохоронним органам можливе лише на підставі судового рішення в рамках розслідування умисних фінансових злочинів [15]. Австрійські банки не зобов'язані розкривати інформацію про клієнтів у випадках, пов'язаних із розслідуванням податкових органів, банківського контролю чи ревізій. Крім того, з 1819 року в країні діє система анонімних і номерних банківських рахунків, яка стала невід'ємною частиною економічного устрою. При відкритті таких рахунків і проведенні операцій клієнти залишаються невідомими для банку. Також дозволено анонімно торгувати цінними паперами через номерні рахунки та управляти акціями за допомогою кодових депозитів. Попри тривалі дискусії у парламенті та суспільстві, суттєвих змін у цих принципах банківської діяльності [17], поки не відбулося. У липні 1993 року в Австрії ухвалили Закон «Про фінансовий ринок», який регулює облік банківських операцій, ідентифікацію клієнтів та

співпрацю банків із правоохоронними органами. Хоча його положення відповідають міжнародним стандартам, впровадження правових змін у цій сфері відбувається повільно через економічні причини. Високий рівень добробуту країни значною мірою забезпечується припливом інвестицій із різних регіонів, що зумовлено збереженням принципів банківської таємниці.

Австрія приєдналася до Віденської конвенції ООН 1988 року, підписала Європейську конвенцію 1990 року та активно бере участь у розробці рекомендацій FATF. У 2008 році набули чинності положення III Директиви ЄС. Проте країна досі не має єдиного базового закону для боротьби з відмиванням грошей. Це питання регулюється різними нормативними актами, зокрема Кримінальним кодексом, Законом про банківську діяльність та іншими спеціальними положеннями.

Бельгія реалізувала III Директиву ЄС у своєму законодавстві 18 січня 2010 року після того, як Європейська комісія розпочала проти неї процедуру порушення справи. Причина затримки була в необхідності узгодження законодавчих актів, оскільки законодавча влада та конституційна монархія в країні не завжди співпрацюють безперешкодно. Закон «Про запобігання відмиванню грошей» вийшов за рамки вимог ЄС, тому у 2010 році був прийнятий новий закон, що узгоджував національне законодавство з європейським підходом.

Запобігання відмиванню грошей в Бельгії регулюється трьома основними правовими актами: законом «Про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму», Кримінальним кодексом і Законом «Про статус і нагляд за кредитними установами». Відмивання грошей переслідується за ст. 505 Кримінального кодексу, де передбачено покарання у вигляді позбавлення волі від 15 днів до 5 років і штраф до 50 000 євро. Замах карається позбавленням волі від 8 днів

до 3 років і штрафом до 25 000 євро. Дії співучасників та пособників також караються аналогічно виконавцям злочину [18].

Україна продовжує рухатися в напрямку європейських стандартів, виконуючи рекомендації міжнародних організацій, які борються з відмиванням коштів. Зокрема, відповідно до українського законодавства визначено поняття віртуального активу та введено протидію через надання статусу первинного суб'єкта фінансового моніторингу постачальникам послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів. Хоча наявність діджиталізації законодавства, відповідність рекомендаціям FATF і прагнення йти в ногу з часом є позитивними моментами, ці зусилля можуть бути обмежені особливостями криптовалют. Оскільки вони, разом із міксувальними сервісами, забезпечують анонімність, такі сервіси навряд чи коли-небудь розкриють інформацію про своїх користувачів, адже їхня репутація є основним активом.

«У 2020 році кількість повідомлень про фінансові операції, отриманих та зареєстрованих Держфінмоніторингом від небанківських установ в електронному вигляді, зменшилася на 55% порівняно з 2019 роком» [19]. Тоді як у 2024 році питома вага таких повідомлень уже складала 98,1%. Поглядаючи на цю ситуацію з іншого боку, можна припустити, що це може бути результатом використання альтернативних методів відмивання грошей, зокрема у сфері криптовалют [20].

Система фінансового моніторингу функціонує досить стабільно, що дає підстави прогнозувати подальше зростання злочинності у віртуальній сфері. Однак є певна ілюзія ефективності, оскільки хоча законодавство та рекомендації виконано, реальних можливостей для виявлення правопорушників та притягнення їх до відповідальності фактично немає. Решта системи первинних суб'єктів фінансового моніторингу також працює

стабільно, що ще більше підкріплює прогноз про збільшення злочинної активності в цій сфері.

На нашу думку, варто звернути увагу на досвід США, де в деяких штатах постачальникам послуг, пов'язаних із віртуальними активами, вимагають отримання спеціальної бізнес-ліцензії. Такий підхід суттєво посилює контроль. Наприклад, у Нью-Йорку діє bitlicense, що посилює вимоги до фінансового моніторингу. Введення податків на віртуальні активи також може допомогти зміцнити контроль за їх обігом, але така міра може мати високу ціну.

При загальній боротьбі з легалізацією коштів важливо не лише зосередитися на протидії цьому явищу, як це передбачено в законі про запобігання та протидію легалізації доходів, але й враховувати заходи раннього запобігання. Згідно з дослідженнями Д.І. Сироти, Ю.С. Метка та А.С. Мещурова, державна політика повинна включати такі напрями:

- чітке законодавче визначення організаційно-правових основ протидії відмиванню коштів, прийняття необхідних нормативних актів, узгодження їх положень та регламентація процедури фінансового моніторингу, а також налагодження взаємодії між органами влади;

- визначення переліку протиправних дій, щодо яких держава розробляє політику, зокрема шляхом розмежування понять «відмивання коштів злочинного походження» та «легалізація доходів, прихованих від оподаткування» [8].

Висновки. Проведене дослідження міжнародного досвіду боротьби з відмиванням грошей дозволяє сказати, що міжнародні організації відіграють ключову роль у формуванні глобальної системи протидії відмиванню грошей. ООН створила фундаментальну правову базу через відповідні конвенції та резолюції. FATF розробила міжнародні стандарти та рекомендації, які стали основою для національних систем протидії відмиванню коштів. ОЕСР забезпечує координацію міжнародних зусиль у цій сфері, а БМР сприяє

впровадженню ефективних механізмів контролю в банківському секторі. Досвід європейських країн демонструє ефективність комплексного підходу до протидії відмиванню грошей. Зокрема, Франція створила потужну систему фінансової розвідки та міжвідомчої взаємодії. Німеччина запровадила жорсткі вимоги до фінансових установ щодо ідентифікації клієнтів та моніторингу операцій. Австрія розробила ефективні механізми взаємодії приватного та державного секторів у протидії легалізації злочинних доходів.

На основі проаналізованого міжнародного досвіду для України можна запропонувати такі напрями вдосконалення державної політики: 1. посилення інституційної спроможності: створення єдиної інформаційної системи для обміну даними між правоохоронними та контролюючими органами; підвищення кваліфікації фахівців у сфері фінансових розслідувань; впровадження сучасних технологій для виявлення підозрілих операцій. 2. вдосконалення нормативно-правової бази: гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами; посилення відповідальності за порушення у сфері фінансового моніторингу; впровадження ризик-орієнтованого підходу в систему фінансового моніторингу. 3. Розвиток міжнародного співробітництва: активізація участі в міжнародних організаціях та робочих групах; розширення мережі міждержавних угод про обмін інформацією; впровадження механізмів оперативного реагування на міжнародні запити. 4. Взаємодія з приватним сектором: створення ефективної системи зворотного зв'язку між державними органами та суб'єктами фінансового моніторингу; розробка галузевих рекомендацій щодо виявлення підозрілих операцій; впровадження стимулів для добросовісного виконання вимог фінансового моніторингу. 5. Превентивні заходи: посилення прозорості фінансових операцій; впровадження сучасних методів верифікації клієнтів; розвиток системи навчання та підвищення фінансової грамотності населення. 6. Впровадження застосування методів інтелектуального аналізу даних та

штучного інтелекту у процесі виявлення підозрілих операцій як на рівні фінансових установ так і на рівні державних інституцій, які залучені у протидію легалізації незаконних доходів.

Реалізація запропонованих заходів дозволить підвищити ефективність української системи протидії відмиванню грошей та наблизити її до кращих міжнародних стандартів.

Список використаних джерел

1. 2024 Global Financial Crime Report: *Nasdaq*. URL: <https://verafin.com/wp-content/uploads/2024/02/2024-0208-scale-impact-3-trillion-financial-crime-webinar-slides-verafin.pdf> (дата звернення 03.09.2025).
2. Кулініч О. Боротьба з відмиванням грошей: міжнародний досвід. *Збірник наукових праць*; за ред. В.Є. Новицького. К.: ІСЕМВ НАН України, 2005. Вип. 47. С. 96–105.
3. Коваленко В.В., Дмитров С.О., Єжов А.В. Міжнародний досвід у сфері запобігання та протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму : *монографія*. Суми : УАБС НБУ, 2007. 140 с..
4. Єгоричева С.Б. Організація фінансового моніторингу в банках: *навчальний посібник*. URL : <https://files.znu.edu.ua/files/TSUL/0033448.pdf> (дата звернення 03.09.2025).
5. Москаленко Н.В. Світовий досвід побудови системи запобігання та протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, і фінансування тероризму. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*, 2020. № 2. С. 119-123.
6. Мордань Є. Ю., Бухтіарова А. Г., Кравченко Я. І. Міжнародний досвід боротьби з нелегальними схемами у фінансовому секторі // *Економіка, фінанси, облік, менеджмент та право: стратегічні пріоритети розвитку в умовах глобалізації* : збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції, м. Полтава, 14 липня 2021 р. Полтава : ЦФЕНД, 2021. С. 24-28.

URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/items/aa8cac7e-baa3-4c10-99ac-9fc78b0596db>
(дата звернення 03.09.2025).

7. Користін О. Є. Протидія відмиванню коштів: міжнародні стандарти, зарубіжний досвід, адміністративно-правові, кримінологічні, кримінально-правові, криміналістичні засади та система фінансового моніторингу в Україні : підруч. / Користін О. Є., Аркуша Л. І., Беніцький А.С. та ін.; за ред. Користіна О. Є. Одеса : ОДУВС, 2015. 982 с.

8. Сирота Д.І., Метка Ю.С., Мещуров А.С. Перспективи розвитку міжнародного співробітництва України у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2022. №1. С. 258 – 261.

9. Gilmour P.M. Reexamining the anti-money-laundering framework: a legal critique and new approach to combating money laundering. *Journal of Financial Crime*, 2023. № 30(1). P. 35–47. URL: <https://www.emerald.com/jfc/article-abstract/30/1/35/452007/Reexamining-the-anti-money-laundering-framework-a?redirectedFrom=fulltext> (дата звернення 03.09.2025).

10. Gebrands P., Unger B., Getzner M., Ferwerda J. The effect of anti-money laundering policies: an empirical network analysis. *EPJ Data Science*, 2022. № 11(1). URL: https://epjds.epj.org/articles/epjdata/abs/2022/01/13688_2022_Article_328/13688_2022_Article_328.html (дата звернення 03.09.2025).

11. Yang G., Liu X., Li B. Anti-money laundering supervision by intelligent algorithm. *Computers and Security*, 2023. №132. 103344. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0167404823002547> (дата звернення 03.09.2025).

12. Bi W., Trinh T.K., Fan S. Machine Learning-Based Pattern Recognition for Anti-Money Laundering in Banking Systems. *Advanced computing systems*, 2024. №

4(11). Р. 30-41. URL: <https://scipublication.com/index.php/JACS/article/view/98> (дата звернення 03.09.2025).

13. Pulling fraud out of the shadows Global Economic Crime and Fraud Survey 2018: *PWC*. URL: <https://www.pwc.com/ua/en/survey/2018/economic-crime-survey.html> (дата звернення 03.09.2025).

14. Директива 2005/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання коштів та фінансування тероризму: Міжнародний документ від 26.10.2005 № 2005/60/ЄС. *Відомості Верховної Ради України* від 16.08.2010. № 994_а18.

15. Про відмивання, виявлення, вилучення і конфіскацію доходів від злочинної діяльності і фінансування тероризму : Конвенція Ради Європи від 16.05.2005 р. *Відомості Верховної Ради України* від 17.11.2010 року № 994_948.

16. Барановський О.І. «Відмивання» грошей: сутність та шляхи запобігання : *монографія*. Харків : Форт, 2003. 472 с.

17. Daubler-Gmelin H. Geldwasche: Die gesellschaftspolitische Dimension. Salzburg. Berlin, 1994.

18. Поплевічева Н. Протидія легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом у бюджетній сфері, як державний механізм детінізації економіки. *Економіст*. 2013. № 4. С. 4-8.

19. Звіт Державної служби фінансового моніторингу України за 2020 рік: Державна служба фінансового моніторингу України. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvity/PublicZvit2020.pdf> (дата звернення 03.09.2025).

20. Звіт Державної служби фінансового моніторингу України за 2024 рік: Державна служба фінансового моніторингу України. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/2025/REPORT2024.pdf> (дата звернення 03.09.2025).